

DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO SANDAS

Dalyko pavadinimas	Mokslo kryptis (šaka) kodas	Fakultetas	Katedra
Kognityvioji semantika	H004	Filologijos	Įvairiakalbių tyrimų centras, Taikomosios kalbotyros institutas

Studijų būdas	Kreditų skaičius ECTS	Studijų būdas	Kreditų skaičius
	8		

Dalyko anotacija
<p>Dalyko tikslas – supažindinti su viena iš įtakingiausių šiuolaikinės lingvistikos krypčių, suteikiant žinių ir gebėjimų atlikti tyrimus remiantis krypties metodologine prieiga.</p> <p>Kognityvinės lingvistikos krypties atsiradimas, filosofinės prielaidos: objektyvistinis ir subjektyvistinis požiūris į reikšmę. Pagrindiniai principai: bendrumo ir kognityvinis (generalization and cognitive commitments). Patirtinis požiūris į reikšmę. Semiotiniai kalbos principai ir reikšmės svarba.</p> <p>Reikšmės samprata ikikognityvinėse kalbos teorijose. Kognityvioji samprata, reikšmė kaip konceptualizacija. Įkūnytumo (embodiment) teorija. Enciklopedinis požiūris į reikšmę.</p> <p>Kategorizavimas. Tradicinis ir kognityvinis požiūris į kategorizavimą. Kategorijos struktūra ir lygmenys: vertikalusis ir horizontalusis matmuo. Prototipų teorija. Du prototipo išskyrimo būdai (pagal Rosch). Prototipai kalbose. Geštalo vaidmuo.</p> <p>Giminės panašumo principas ir kategorijos. Reikšmė ir kontekstas bei situacija. Kultūra ir kultūriniai modeliai, stereotipai. Bendrosios (folk) ir specializuotosios (expert) kategorijos.</p> <p>Interpretacinių rėmų teorija (frame semantics). Polisemija ir monosemija tradiciniu ir kognityviniu požiūriu. Polisemija ir giminės panašumo principo taikymas reikšmių išskyrimui: spindulinės (radial) kategorijos; atvejų analizė. Neaiškumas ir dviprasmiškumas (vagueness and ambiguity). Tarpkalbiniai polisemijos ypatumai.</p> <p>Reikšmės perkėlimas ir jo mechanizmai. Metonimija ir metafora: tradicinis ir kognityvusis požiūris. Patirties domeno samprata. Metonimija: referentinė funkcija, išryškinimas (highlighting). Metonimija diskurse.</p> <p>Metafora: tradicinis ir kognityvusis požiūriai; konceptualiosios (vėliau – kognityviosios) metaforos teorija. Šaltinio ir paskirties sritys, metafora ir metaforinis pasakymas, atitikmenys (mappings), nuslėpimas (hiding) ir išryškinimas (highlighting), invariantiškumo hipotezė (invariance).</p> <p>Metafora ir specializuotas diskursas: teisės, politikos, medicinos ir pan. Išplėstinė (extended) metafora. Instrumentinis metaforos vaidmuo mokslo teorijose ir kalboje, metafora ir mokslo terminija. Vertinamieji metaforos aspektai. Metafora ir humoras bei ironija. Metaforos laipsniškumo teorija (gradability of metaphor).</p> <p>Metaforų tyrimo metodai: eksperimentiniai ir tekstynais grindžiami metodai. MIP ir MIPVU, metaforinio modelio (metaphorical pattern) samprata.</p> <p>Universalieji metaforų bruožai ir kultūriniai ypatumai. Metafora frazeologijoje. Tarpkalbiniai ypatumai, metafora vertime.</p> <p>Metaforos ir metonimijos ryšys. Kontinuumo sąvoka. Metaftonimija. Neverbalinė metaforos raiška (vaizdinė, žodinė, garsinė ir pan.), daugiaterpė metafora. Mentalinių erdvių teorija ir jos ryšys su kognityviaja metafora.</p> <p>Erdvės santykių konceptualizavimas ir raiška. Figūra, fonas, jų tipai, tarpusavio sąveikos svarba. Topologiniai, geometriniai ir funkciniai santykiai. Sustingusio judėjimo (freeze-frame) ir fiktyviojo judėjimo (fictive motion) reiškiniai kalboje pagal Talmy. Talmy'io dėmesio paskirstymo (distribution of</p>

attention) teorija. Erdvė ir laikas. Metafora ir erdvės bei laiko santykiai. Judantis ego ir Judantis laikas. Kultūriniai erdvės konceptualizavimo ypatumai. Atvejų analizė. Požiūrio teorija (viewpoint). Lingvistinis determinizmas ir Sapiro-Vorfo hipotezė. Tradicinis ir kognityvinis požiūris į kalbos (reikšmės) ir mąstymo santykį. Erdvė, laikas, konceptualieji skaičiuojamumo pagrindai (skirties tarp skaičiuojamų ir neskaičiuojamų daiktavardžių), giminės kategorija skirtingose kalbose. Atvejų analizė. Rašymo sistemos ir jų įtaka mąstymui.

Atsiskaitymo reikalavimai: 2 praktinės užduotys (10 ir 15 proc.) ir egzaminas (75 proc.)

Pagrindinė literatūra

- Boroditsky, Lera. 2001. Linguistic relativity. *Encyclopedia of Cognitive Science*. Vol. 2. Lyn Nadel, editor-in-chief. London, New York & Tokyo: Nature Publishing Group. 917–921.
- Boroditsky, Lera, Michael Ramscar. 2002. The roles of body and mind in abstract thought. *Psychological Science* 13 (2): 185-189.
- Boroditsky, Lera, Lauren A. Schmidt, Webb Philips. 2003. Sex, syntax and semantics. Dedre Gentner & Susan Goldin-Meadow, eds. *Language in mind: advances in the study of language and cognition*. Massachusetts Institute of Technology. 61–80.
- Chan, Ting Ting, Benjamin Bergen. 2005. Writing direction influences spatial cognition. *Proceedings of the Twenty-Seventh Annual Conference of the Cognitive Science Society*. 412–417.
- Croft, William & Alan Cruse. 2004. *Cognitive Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dirven, Rene, Marjolin Verspoor (eds). 1998/ 2004. *Cognitive Exploration of Language and Linguistics*. 1st or 2nd ed. Amsterdam: John Benjamins.
- Evans, Vyvyan, Ben K. Bergen, Jorg Zinken. 2007. *The Cognitive Linguistic Enterprise: an overview. The Cognitive Linguistics Reader*. London: Equinox
- Evans, Vyvyan., Melanie Green. 2006. *Cognitive Linguistics. An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Fillmore, Charles. 1982. Frame semantics. The Linguistic Society of Korea (ed.) *Linguistics in the Morning Calm*. Seoul: Hanshin. 111-137.
- Fillmore, Charles J. and Sue T. Atkins. 1992. Towards a frame-based organization of the lexicon: the semantics of RISK and its neighbors. Adrienne Lehrer and Eva Feder Kittay (eds) *Frames, Fields, and Contrasts: New Essays in Semantics and Lexical Organization*. Pp. 75-102. Hillsdale: Lawrence Erlbaum.
- Feist, Michele I., Sarah E. Duffy. 2020. On the path of time: temporal motion in typological perspective. *Language and Cognition* 12: 444–467.
- Forceville, Charles. 2016. Pictorial and multimodal metaphor. Nina-Maria Klug & Hartmut Stockl (eds). *Handbuch Sprache im multimodalen Kontext [The Language in Multimodal Contexts Handbook]*. Linguistic Knowledge Series. Berlin: Mouton de Gruyter. Pp. 241–260.
- Gibbs, Raymond W. Jr. 2006. *Embodiment and cognitive science*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hanks, P. 2006. Metaphoricity is gradable. In: Anatol Stefanowitsch, Stefan Gries (eds) *Corpus-based Approaches to Metaphor and Metonymy*. Berlin and New York: Mouton de Gruyter. 17–35.
- Johnson, M. 2007. *The meaning of the body. Aesthetics of human understanding*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Kövecses, Z. 2002. *Metaphor. A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Lakoff, George. 1988. Cognitive semantics. In: Umberto Eco, Marco Santambrogio & Patrizia Violi (eds) *Meaning and Mental Representations*. Pp. 119-154. Bloomington.
- Lakoff, G. 1987. *Women, Fire and Dangerous Things. What Categories Reveal about the Mind*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Lakoff, George, Mark Johnson. 1980/2003. *Metaphors we Live By*. Chicago: Chicago University Press.
- Langacker, R. W.. 1987. *Foundations of Cognitive Grammar*. V. I. Stanford: Stanford University Press.
- Majid, Asifa, Melissa Bowerman, Sotaro Kita, Daniel Haun and Stephen Levinson. 2004. Can language restructure cognition? The case for space. *Trends in Cognitive Sciences* 8 (3), 108-114.
- Matlock, Teenie. 2004. The conceptual motivation of fictive motion. In: Günther Radden, Klaus-Uwe Panther (eds) *Studies in Linguistic Motivation*. Mouton de Gruyter. 221–248.

Pragglejaz Group 2007. MIP: A method for identifying metaphorically used words in discourse. <i>Metaphor and Symbol</i> 22 (1), 1–39.
Rosch, Eleanor. 1978. Principles of categorization. Eleanor Rosch and Barbara B. Loyd (eds.) <i>Cognition and Categorization</i> . Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum. 27–48.
Semino, Elena. 2008. <i>Metaphor in Discourse</i> . Cambridge: Cambridge University Press.
Šeškauskienė, Inesa. 2012. Metaforų tyrimo klausimu, arba kaip nustatyti metaforas. <i>Darbai ir dienos</i> 58: 65–79.
Steen, Gerard J., Aletta G. Dorst, J. Berenike Herrmann, Anna A. Kaal & Tina Krennmayr. 2010. Metaphor in usage. <i>Cognitive Linguistics</i> 21 (4): 765–796.
Sweetser, Eve. 2012. Introduction: viewpoint and perspective in language and gesture, from the Ground down. In <i>Viewpoint in language: a multimodal perspective</i> . Barbara Dancygier & Eve Sweetser, eds. Cambridge: Cambridge University Press. 1–22.
Fauconnier, Gilles. 2007. Mental spaces. <i>Handbook in Cognitive Linguistics</i> . Hubert Cuyckens and Dirk Geeraerts, eds. Oxford: Oxford University Press. 351–376.
Taylor, John R. 1995 or 2003. <i>Linguistic Categorization. Prototypes in Linguistic Theory</i> . Oxford: Oxford University Press.
Talmy, Leonard. 2000. How language structures space. In: Leonard Talmy. <i>Towards Cognitive Semantics</i> . Pp. 177-245. The MIT Press. http://wings.buffalo.edu/linguistics/people/faculty/talmy/talmyweb/Volume1/chap3.pdf
Talmy, Leonard. 2007. Attention phenomena. In <i>Handbook in Cognitive Linguistics</i> . Hubert Cuyckens and Dirk Geeraerts, eds. Oxford: Oxford University Press. 264–293.
Ungerer, Friedrich and Hans J. Schmid. 1996/ 2006. <i>An Introduction to Cognitive Linguistics</i> . 1 st or 2 nd ed. London: Longman.
Zlatev, Jordan. 2007. Spatial semantics. In <i>Handbook in Cognitive Linguistics</i> . Hubert Cuyckens and Dirk Geeraerts, eds. Oxford: Oxford University Press. 318–350.

Konsultuojančiųjų dėstytojų vardas, pavardė	Mokslų laipsnis	Svarbiausieji darbai mokslų kryptyje (šakoje) paskelbti per pastaruosius 5 metus
Inesa Šeškauskienė	Humanitarinių mokslų daktarė	2022—Šeškauskienė, Inesa (ed.). <i>Metaphor in Legal Discourse</i> . Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing. 244 p.
		2022—Šeškauskienė, Inesa. Metaphor in legal translation: Space as a source domain in English and Lithuanian. In: Inesa Šeškauskienė (ed.) <i>Metaphor in Legal Discourse</i> , pp. 114–145. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
		2021—Šeškauskienė, Inesa. On the semantic motivation of some verbal prefixes in Lithuanian. In: Diego Ardoino and Adriano Cerri (eds). <i>Intersezioni baltistiche. Studi e saggi. (Baltica Pisana Series)</i> , pp. 55–83. Novi Ligure: Joker.
		2021—Žilinskaitė-Šinkūnienė, Eglė, Inesa Šeškauskienė. When the search domain is back region in Baltic: The Latvian <i>aiz</i> as compared to the Lithuanian <i>už</i> . In: Peter Arkadiev, Jurgis Pakerys, Inesa Šeškauskienė, Vaiva Žeimantienė (eds.), <i>Studies in Baltic and other Languages. A Festschrift for Axel Holvoet on the occasion of his 65th birthday</i> (Vilnius University Open Series Vol. 16), pp. 433–466.. Vilnius: Vilnius University Press. https://doi.org/10.15388/SBOL.2021.24

	<p>2020—Šeškauskienė, Inesa. Carrying across or pulling down? Understanding translation through its metaphors: a cross-linguistic perspective. <i>Respectus Philologicus</i> 38 (43): 25–39. DOI: http://dx.doi.org/10.15388/RESPECTUS.2020.38.43.55</p>
	<p>2020—Šeškauskienė, Inesa. Emotion or reason? Heart as a container in English and Lithuanian. <i>Kalbotyra</i> 73: 132–149. DOI: https://doi.org/10.15388/Kalbotyra.2020.7</p>
	<p>2020—Šeškauskienė, Inesa, Rita Juknevičienė. Prepositions in L2 written English, or why <i>on</i> poses more difficulties than <i>in</i>. <i>Nordic Journal of English Studies</i> 19 (1): 65–96. DOI: https://doi.org/10.35360/njes.540. https://njes-journal.com/articles/abstract/540/</p>
	<p>2019—Urbonaitė, Justina, Inesa Šeškauskienė, Jurga Cibulskienė. Linguistic metaphor identification in Lithuanian. In: Susan Nacey, Aletta Gesina Dorst, Tina Krennmayr, W. Gudrun Reijnierse (eds.). <i>Metaphor Identification in Multiple Languages. MIPVU around the world</i>. Amsterdam: John Benjamins. 159–181.</p>
	<p>2019—Masiulionytė, Virginija, Birutė Ryvitytė, Inesa Šeškauskienė. The euro and Lithuania(ns) in their own eyes: the Russian past and the European future in online comments. In: Amei Koll-Stobbe (ed.) <i>Informalization and Hybridization as a Consequence of Contact Processes</i>. In the series <i>Language Competence and Language Awareness in Europe</i>, vol. 10: 151–180. Frankfurt: Peter Lang.</p>
	<p>2018—Šeškauskienė, Inesa, Justina Urbonaitė. Deprivation of liberty or imprisonment? Metaphorical motivation of some terms in the Criminal Code of the Republic of Lithuania and their translation into English. <i>International Journal of Legal Discourse</i> 3.2: 1–23.</p>
	<p>2018—Masiulionytė, Virginija, Birutė Ryvitytė, Inesa Šeškauskienė. „Urlaubgasthaus“ oder doch „Holiday Inn“? Sprachpolitik in Litauen in Spiegel der Facebook-Witze. In: Skaistė Volungevičienė und Virginija Masiulionytė (eds) <i>Fremde und eigene Sprachen. Linguistische Perspektiven. Foreign and Own Languages. Linguistic Perspectives</i>, pp. 425–441. Frankfurt: Peter Lang.</p>

Patvirtinta Doktorantūros komiteto posėdyje 2023-01-13, Nr. (7.17 E) 15600-KT-16.

Doktorantūros komiteto pirmininkė prof. dr. Meilutė Ramonienė